

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.611.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 5940 Pani Posłanki Lidii Czechak w sprawie emerytur osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Od początku funkcjonowania systemu ubezpieczenia społecznego rolników, a więc od 1977 r. aż do roku 1989, istniał obowiązek podwójnego ubezpieczenia rolników „dwuzawodowców”, tj. osób, które pracę na roli łączyły z zatrudnieniem poza rolnictwem. W związku z podwójnym ubezpieczeniem istniała możliwość pobierania świadczeń emerytalno-rentowych zarówno z powszechnego, jak i rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego. W razie nabycia prawa do dwóch ww. świadczeń uprawnionemu wypłacano półtora świadczenia - świadczenie korzystniejsze w całości, a drugie w połowie.

Na podstawie ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. poz. 53), zniesiono zarówno obowiązek podwójnego ubezpieczenia rolników „dwuzawodowców”, jak i możliwość pobierania dwóch świadczeń emerytalno-rentowych i wprowadzono rozwiązanie polegające na wzajemnym zaliczaniu okresów ubezpieczenia do uprawnień emerytalno-rentowych. Dodatkowo umożliwiono pobieranie tylko jednego świadczenia emerytalnego: z powszechnego albo rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego.

Obowiązujący stan prawny reguluje sytuację osób, które zmieniały rodzaj działalności zarobkowej, a w związku z tym były objęte różnymi systemami ubezpieczenia. Inne reguły obowiązują jednak osoby urodzone po 1948 r., a inne urodzone przed 1949 r., co wynika z reformy systemowej ubezpieczenia emerytalnego wprowadzonej w 1999 r.

Rozwiązanie polegające na wzajemnym zaliczaniu okresów ubezpieczenia do uprawnień emerytalno-rentowych, jest uregulowane zarówno w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, z późn. zm.), która reguluje zagadnienia związane z powszechnym systemem emerytalnym, jak i w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2024 r. poz. 90), regulującej zagadnienie emerytur rolniczych.

Z przepisu art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika jednoznacznie, że od 1 stycznia 1991 r., tj. od dnia wejścia ustawy w życie, w razie zbiegu prawa do obu emerytur uprawnionemu wypłaca się tylko jedno wybrane przez niego świadczenie. Kwestia zaliczania okresów składkowych dla osób urodzonych przed 1949 r., została uregulowana w art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z ww. przepisem do okresów ubezpieczenia niezbędnych do przyznania emerytury rolniczej z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zalicza się m.in. okresy, od których zależy prawo do emerytury pracowniczej wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pod warunkiem, że okresy te nie zostały wcześniej zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Analogiczną regulację zawierają przepisy dotyczące powszechnego systemu emerytalnego, ponieważ przyznanie emerytury na podstawie ustawy emerytalnej osobie urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., jest uzależnione od udowodnienia wymaganego stażu pracy. Wobec tego art. 10 ustawy emerytalnej zezwala na uwzględnianie okresów pracy rolniczej, w wymiarze pozwalającym uzupełnić okres niezbędny do uzyskania prawa do emerytury w przypadku, gdy okresy składkowe i nieskładkowe niezbędne do przyznania świadczenia są krótsze od wymaganego okresu oraz nie zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury rolniczej. Do okresów tych zalicza się: okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, a także przypadające przed 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia oraz przypadające przed 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia.

Przedstawione wyżej rozwiązania mają na celu uwzględnienie w wysokości świadczenia wypłacanego osobom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. faktu opłacania składek na dwa rodzaje ubezpieczenia przez osoby zatrudnione na roli oraz pracujące poza rolnictwem. Natomiast w sytuacji, gdy nie wykorzystano ww. okresów w celu uzupełnienia brakującego do nabycia prawa do emerytury stażu ubezpieczeniowego świadczenie to, na wniosek zainteresowanego, ulega zwiększeniu: emerytura rolnicza na podstawie art. 25 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a emerytura pracownicza na podstawie art. 56 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy podkreślić, że omówione wyżej przepisy w zakresie możliwości zaliczania okresów innego ubezpieczenia przy ustalaniu prawa do emerytury ubezpieczonym, którzy w okresie aktywności zawodowej zmieniali system ubezpieczenia z powszechnego na rolniczy lub odwrotnie, dotyczą tylko osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Osoby urodzone po tej dacie objęte zostały bowiem reformą powszechnego systemu emerytalnego. W przypadku osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. wprowadzono zasadę całkowitej odrębności systemów ubezpieczeń. System ubezpieczenia społecznego rolników nie został zreformowany i prawo do emerytury rolniczej nadal jest uzależnione nie tylko od osiągnięcia wieku emerytalnego, ale także od posiadania wymaganego 25-letniego stażu ubezpieczeniowego, przy czym prawo do emerytury rolniczej jest ustalane wyłącznie na podstawie okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zniesienie możliwości uzupełniania stażu rolniczego okresem ubezpieczenia w powszechnym systemie emerytalnym, jest konsekwencją zmiany zasad przyznawania emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla osób urodzonych po 1948 r. oraz wprowadzenia możliwości pobierania przez te osoby emerytury rolniczej w zbiegu z emeryturą z systemu powszechnego.

Zgodnie z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych emerytura przysługuje po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego każdej osobie, która podlegała ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym - niezależnie od długości stażu ubezpieczeniowego. Ponieważ przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości nie uwzględnia się okresu ubezpieczenia z tytułu działalności rolniczej, osoba urodzona po 31 grudnia 1948 r. oprócz emerytury powszechnej może mieć również przyznaną i wypłacaną emeryturę z tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników - o ile posiada okres ubezpieczenia rolniczego wymagany do jej przyznania.

Wynika stąd, że osoby ubezpieczone, urodzone po 31 grudnia 1948 r., które w okresie aktywności zawodowej podlegały zarówno ubezpieczeniu społecznemu rolników, jak i powszechnemu systemowi emerytalnemu, mają prawo pobierania jednocześnie świadczeń

z obu systemów. Po osiągnięciu wieku emerytalnego osoby te mogą nabyć prawo do emerytury rolniczej, jeżeli podlegały ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników przez okres co najmniej 25 lat, jak również prawo do emerytury powszechnej. Każda z instytucji ubezpieczeniowych (Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) przyznane świadczenie emerytalne będzie wypłacać niezależnie. Natomiast ubezpieczony, który posiada okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, w wymiarze krótszym niż 25 lat, może ubiegać się o emeryturę powszechną zwiększoną o tzw. część rolną, ustaloną według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej (art. 26a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zgodnie z art. 26a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 26 ulega zwiększeniu za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników, ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej, przewidzianych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okresach opłacania składek.

Emeryturę tę wypłaca się z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że jej koszty, w części odpowiadającej zwiększeniu o część składkową, podlegają refundacji z funduszu emerytalno-rentowego, określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepisy o ubezpieczeniu społecznym rolników leżą we właściwości Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Jeśli osoba ubezpieczona nie nabyła prawa do emerytury rolniczej z powodu braku wymaganego 25-letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i jest uprawniona do emerytury powszechnej ze zwiększeniem o tzw. część rolną, a świadczenie zostało ustalone w kwocie niższej od najniższej emerytury, przy ustalaniu możliwości jego podwyższenia do gwarantowanej przez państwo najniższej emerytury, okresy ubezpieczenia rolniczego, za które przyznane zostało ww. zwiększenie, zalicza się do wymaganego w tym przypadku stażu ubezpieczeniowego w wymiarze co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn (art. 87 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Ponadto, w przypadku osób urodzonych przed 1949 r. rekompensatą za okres podwójnego ubezpieczenia istnieje możliwość sumowania okresów, czyli uwzględniania w stażu rolniczym okresu ubezpieczenia pracowniczego, natomiast w stażu pracowniczym okresu ubezpieczenia rolniczego.

Kwestia zróżnicowania osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. i po 31 grudnia 1948 r. była podniesiona w orzecznictwie sądowym. Wyjaśniono, że nie można mówić o nierównym traktowaniu osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. oraz osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. w zakresie przyznawania im uprawnień emerytalnych. Uprawnieni urodzeni po 31 grudnia 1948 r. nie mają możliwości uwzględniania przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej okresów ubezpieczenia innego niż w KRUS. Z takiej możliwości mogą skorzystać jedynie uprawnieni urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. Z kolei ubezpieczeni urodzeni później nie muszą wybierać jednego świadczenia, z którego skorzystają, czym równoważy się niemożność sumowania okresów ubezpieczenia w systemie powszechnym

i rolniczym. Sytuacja emerytów z dwóch różnych grup nie jest zatem tożsama, a co za tym idzie nie można stwierdzić naruszenia w tym przypadku zasady równości wynikającej z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP.

Odnosząc się do pytania czy Rząd rozważa zmianę przepisów, aby prawo do pobierania dwóch świadczeń przysługiwało również osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 roku pragnę poinformować, że Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej znane jest to zagadnienie. W zasadniczej mierze dotyczy ono jednak uregulowań zawartych w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników, które pozostają w gestii Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W rezultacie wszelkie analizy i ewentualne kierunki rozwiązań w tych sprawach wymagają podjęcia współdziałania z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Z tego powodu skierowałem stosowne wystąpienie do tego resortu, aby poznać stanowisko tego resortu w sprawie podniesionej w interpelacji Pani Poseł.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/